

Nr 202.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredande av ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande t. f. departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Karl Levinson.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet anför t. f. chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Levinson följande.

Enligt 1914 års försvarsorganisation bestod Vaxholms garnison av Vaxholms kustartilleriregemente, Vaxholms grenadjärregemente samt Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani. Såsom kommandant i fästningen var för-

Bihang till riksdagens protokoll 1934. 1 saml. Nr 202.

ordnad en regementsofficer ur kustartilleriet, vilken till sitt biträde hade en fästningsstab.

1925 års härordningsbeslut har medfört en betydande reducering av garnisonen i Vaxholm. Sålunda har Vaxholms kustartilleriregemente — enligt 1914 års härordning organiserat på regementsstab och tre bataljoner om sammanlagt tio kompanier, nämligen sex artillerikompanier, två minkompanier samt två yrkeskompanier — organiserats på tre bataljoner om sammanlagt fyra artillerikompanier, två minkompanier och ett yrkeskompani. Vaxholms grenadjärregemente har indragits; i dess ställe ingår i garnisonen Göta livgardes fästningsbataljon, vilket förband i fråga om personalstyrkan i det närmaste kan anses motsvara en tredjedel av det indragna grenadjärregementet. Därjämte har Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, numera benämnt kustingenjörkompani, något reducerats. Såsom kommandant i fästningen tjänstgör chefen för Vaxholms kustartilleriregemente; fästningsstabens personal har även undergått viss minskning.

I anledning av den sålunda vidtagna reduceringen av garnisonen i Vaxholm gjorde Vaxholms stad framställning hos Kungl. Maj:t, att staden måtte beredas vederlag härför. Framställningen överlämnades till den särskilda kommitté, *kasernkommittén*, vilken den 6 november 1925 tillsatts för undersökning av ersättningsfrågor i anledning av de genom 1925 års försvarsbeslut verkställda truppförbandsindragningarna m. m.

Med skrivelse den 27 februari 1929 framlade kasernkommittén förslag om att det för Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani avsedda kasernetablissemanget å Vaxön skulle efter vissa tillbyggnader tagas i anspråk för en statlig sinnesslöanstalt. Såsom ett motiv för denna anstalts förläggande till Vaxholm anfördes önskvärdheten av att på detta sätt bereda Vaxholms stad viss kompensation för de förluster, som komme att drabba staden genom de vidtagna indragningarna beträffande de till staden förlagda truppförbanden. Kommitténs förslag förutsatte, att ifrågavarande kasernetablissemang skulle bli ledigt genom ingenjörkompaniets överflyttning till ett etablissemang å Rindön.

Med skrivelse den 12 oktober 1929 överlämnade kasernkommittén ett den 2 och den 10 oktober 1929 dagtecknat, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, med Vaxholms stad träffat avtal om beredande av vederlag åt staden genom överlåtelse utan ersättning med äganderätt å staden av viss tomtmark m. m. I denna skrivelse anfördes, att kasernkommittén funnit, att Vaxholms stad borde, med anledning av det försämrade läge, vari staden oförvållat kommit i följd av 1925 års försvarsorganisation, beredas hjälp utöver vad som skulle ske, därest omförmälda sinnesslöanstalt förlades dit. Beträffande den närmare innebörden av kasernkommitténs förvarande förslag hänvisas till den redogörelse, som återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition den 21 februari 1930 (nr 180) angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Vaxholms stad m. m. Sedan riksdagen i skrivelse den 6 maj 1930 (nr 179) anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts i nämnda proposition gjorda framställning om godkännande av för-

berörda den 2 och den 10 oktober 1929 ingångna preliminära avtal, med vissa av Kungl. Maj:t föreslagna ändringar och tillägg, uppdrog Kungl. Maj:t den 20 juni 1930 åt fortifikationsdepartementet att å kronans vägnar med Vaxholms stad sluta avtal i ämnet.

Det i enlighet härmed mellan fortifikationsdepartementet och staden träffade avtalet — dagtecknat den 24 september och den 1 oktober 1930 — innebar i huvudsak, att den inom stadsplanegränsen belägna marken å Vaxön, med vissa undantag, utan vederlag med full äganderätt överlämnades till staden tillika med två utanför nämnda gräns belägna områden, det ena avsett till pump- och transformatorstation samt det andra till sopstation.

Med avseende å den föreslagna sinnesslöanstalten i Vaxholm vill jag erinra om denna frågas behandling i proposition den 19 februari 1932 (nr 129) angående anslag till hospitalsbyggnader. Föredragande departementschefen framhöll, att han med hänsyn bland annat till vissa nackdelar, som skulle vara förenade med användningen av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompanis kasernetablissemang i enlighet med kasernkommitténs förslag, icke ansåge sig kunna tillstyrka detsamma. Även om en användning av etablissemanget enligt nämnda förslag i och för sig skulle vara önskvärd av hänsyn till Vaxholms stad, borde tanken därpå förty övergivas. Om denna uppfattning biträdades av riksdagen, torde, då någon användning av etablissemanget för annat statligt sjukvårdsändamål för det dåvarande icke syntes möjlig att anvisa, frågan om etablissemangets framtida disposition böra göras till föremål för förnyat övervägande inom försvarsdepartementet. Därvid syntes även böra komma under omprövning frågan om eventuell ytterligare kompensation till Vaxholms stad, utöver vad 1930 års riksdag i sådant hänseende beslutit, för förluster i anledning av 1925 års försvarsorganisation. Efter det riksdagen i skrivelse den 7 juni 1932 (nr 284) uttalat sig för, att planen på användande av sistnämnda etablissemang för ifrågavarande ändamål borde övergivas, förklarade Kungl. Maj:t i brev den 17 juni 1932 (å socialdepartementet), att det av nämnda kustingenjörkompani disponerade kasernetablissemang å Vaxön icke skulle tagas i anspråk såsom statligt sinnesslöanstalt eller för annat statligt sjukvårdsändamål.

Sedan arméförvaltningen i skrivelse den 28 juli 1932 anmodats att verkställa utredning rörande ifrågavarande kasernetablissemangs framtida användning samt inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda, anmälde ämbetsverket uti ett den 21 oktober 1932 dagtecknat yttrande — efter vederbörande militära myndigheters hörande — att det syntes ämbetsverket lämpligast, att etablissemanget i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande försvarsväsendets omorganisation alltjämt utnyttjades för sitt nuvarande ändamål, d. v. s. för förläggning av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani. Efter kommandantens i Vaxholms fästning hörande förklarade sig marinförvaltningen instämma i det av arméförvaltningen avgivna yttrandet i frågan. Härefter förordnade Kungl. Maj:t den 27 januari 1933, att någon ändrad förläggning av truppförbanden inom

Vaxholms fästning tillsvidare och intill dess annorlunda kunde varda bestämt icke skulle äga rum.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 februari 1933 gjorde *stadsfullmäktige i Vaxholm* framställning, i syfte att Vaxholms stad måtte beredas ytterligare kompensation för förluster i följd av genomförandet av 1925 års försvarsbeslut. Härvid anfördes, bland annat, följande:

Genom 1925 års försvarsbeslut hade militärstyrkorna i Vaxholm reducerats så avsevärt, att Vaxholms samhälle förorsakats ekonomiska förluster, som knappast torde hava någon motsvarighet annorstädes i landet. Att Vaxholms stad i alldeles särskild grad måste vara känslig för en så kraftig ekonomisk åderlätning som den nyssnämnda berodde dels på stadens obetydlighet i folkmängdsavseende, dels på att det övervägande flertalet av stadens bofasta befolkning hade sin inkomst direkt eller indirekt härflytande från försvarets olika verksamhetsgrenar å orten. Folkmängden i Vaxholm hade år 1924 utgjort 4,269 personer; vid ingången av år 1933 hade folkmängden nedgått till 2,969 personer eller med i det närmaste 30 procent. Från år 1924 till år 1933 hade antalet skattekronor sjunkit från 48,341 till 31,756 och progressivskattens kommunandel från 7,527 kronor 76 öre till 3,202 kronor 79 öre. Skattekronornas antal hade således minskat med 34.81 procent och progressivskattens kommunandel med 57.46 procent. Förhållandet mellan folkmängdssiffrorna och skatteunderlaget klarlade på ett tydligt och ovedersägligt sätt, att stora grupper av stadens förutvarande bästa inkomstagare på grund av försvarsreduceringen lämnat samhället. Med sin jämna inkomst och statliga anställning tillhörde dessa inkomstagare också stadens bästa skattebetalare. Skatteunderlaget hade således icke endast undergått en kraftig minskning, utan det hade även blivit svagare. Stadens myndigheter hade år från år pressat ned utgifterna för allmänna behov för att icke uttaxeringen skulle springa i höjden alltför fort. Sålunda hade år 1925 för olika ändamål uttaxerats 315,241 kronor 52 öre, medan för samma ändamål år 1933 uttaxerats endast 247,723 kronor 99 öre. Alltså hade utgifterna under denna tid nedskrivits med 67,517 kronor 53 öre, motsvarande 21.41 procent. Nu syntes emellertid gränsen, under vilken utgifterna ej kunde pressas, vara uppnådd. Arbetet måste därför alltmer inriktas på att tillföra staden nya inkomster. Att utgifterna för olika allmänna ändamål icke kunnat eller kunde nedbringas i samma proportion som folkmängden och skatteunderlaget sjunkit, berodde huvudsakligast på att stora utgifter vore en följd av statsmakternas krav på samhället i olika avseenden, reglerade genom lagar och förordningar.

Det vore givet, att den bästa kompensationen vore en sådan, som i likhet med den nu avskrivna sinnesslöanstalten bestode i tillförsel av skatteobjekt, som samtidigt kunde stimulera handeln och arbetsmarknaden. I de fall andra garnisonsstäder vidtagit vissa åtgärder, stående i samband med truppförbandsförläggningar till respektive städer, och sedermera på grund av försvarsreduceringen fått vidkännas förluster, hade samtliga städer tillerkänts kompensation i någon form. Genom ledigblivna kaserners omändring till sinnessjukhus hade i många fall dessa kompensationer mer än väl uppvägt förluster, uppkomna genom försvarsreduceringen. Att statsmakterna i vissa fall på grund av juridiskt bindande avtal ansett sig skyldiga att tillerkänna dessa städer rikliga kompensationer förändrade icke själva sakförhållandet. Mellan staten och staden Vaxholm föreläge visserligen inga dylika juridiskt bindande avtal, men synnerligen starka moraliska skäl hade ansetts tala för,

att Vaxholm i här avsett fall intoge en med förutnämnda garnisonsstäder likvärdig ställning. Den av Kungl. Maj:t tillsatta kasernkommittén hade även kommit till det resultatet, att Vaxholms stad borde hållas skadeslös i största möjliga mån genom beredande av kompensation i lämplig form. I skrivelse den 29 februari 1929 hade nämligen kasernkommittén föreslagit, att en sinnesslöanstalt skulle förläggas till Svea ingenjörkårs kustingenjörkompanis kasernetablissemang å Vaxön. Även om förläggande av en dylik anstalt till Vaxholm icke på långt när kunnat uppväga de förluster, som uppstått genom försvarsreduceringarna därstädes, skulle förslaget genomförande dock hava betytt en avsevärd lättnad och bidragit till att staden med större utsikt till framgång kunnat möta de svårigheter av huvudsakligast ekonomisk art, som blivit en följd av förenämnda försvarsreducering.

Vaxholm som samhälle hade på ett så intimt sätt blivit sammankopplat med statens och de militära intressena, att ett avkopplande av dessa militära intressen ovillkorligen medförde skyldighet för staten — om icke juridiskt så dock moraliskt — att sörja för att samhället gäves möjlighet till fortbestånd.

Kasernkommittén hade framhållit, att ett överlåtande av tomtmark otvivelaktigt komme att för staden medföra så stora utgifter, att någon direkt vinst genom exploateringen näppeligen kunde beräknas förrän efter en avsevärd tidsperiod. Fördelarna av överlåtelsen vore, hade kasernkommittén uttalat, att söka på annat håll, nämligen i de tryggade markförhållandena, detta såväl för staden som framför allt för dess innevånare. Med det sagda hade staden velat framhålla, att någon kompensation i egentlig mening alltjämt icke blivit tillerkänd Vaxholms stad för förluster, som förorsakats på grund av försvarsreduceringen.

Under överläggningarna på sin tid mellan kasernkommittén och staden angående överlämnandet av den inom stadsplanen liggande tomtmarken hade stadens delegerade förslagsvis påyrkat, att även den utanför stadsplanen varande marken å Vaxön, som befunne sig i kronans ägo, skulle överlämnas till Vaxholms stad. Kasernkommittén hade emellertid, på grund av det uppdrag kommittén av Kungl. Maj:t erhölet, ansett, att det låge utanför kommitténs befogenhet att förhandla jämväl angående överlåtandet av förenämnda markområde. Ifrågavarande markområden utgjordes av det till kustingenjörkompaniet upplåtna kasernområdet samt en del övningsterräng, ett till friherrinnan Leuhusen på tio år upplåtet bebyggt område, benämnt Blynäs, ett till annan enskild person på sextio år upplåtet bebyggt område benämnt Petersberg, några bebyggda tomter belägna söder om ingenjörkompaniets område, benämnda Fredriksstrand, samt ett obebyggt område, huvudsakligast beläget väster om stadsplanen och med sin västliga gräns mot egendomen Eriksö. Sistnämnda område utgjordes dels av skogs- och åkermark och dels av stora mot söder vettande bergområden. Den årliga inkomsten för kronan av nämnda områden vore synnerligen blygsam. Många skäl talade för att här omnämnda markområden skulle i stadens ägo betyda väsentliga lättnader för staden i vissa avseenden. Staden hade sin sopstation belägen inom kronans ägor; väg till densamma ginge över kronans mark. För närvarande bedreve kronan skogsplantering å en del av skogsmarken. Dessa nyplanterade skogsområden vore inhägnade. Men då den västligaste delen av Vaxön av ålder begagnats till promenader av såväl den bofasta befolkningen som stadens sommargäster, uppkom icke så sällan irritationsmoment av rätt så besvärlig natur. Vore denna mark i stadens ägo, skulle måhända det även vara möjligt för staden att tomtstycka åtminstone en del av området för att sedermera söka avyttra en eller annan tomt och därigenom söka bereda sig någon, om än ringa ersättning för alla de förluster,

som förorsakats staden på grund av försvarsreduceringarna. Visserligen vore möjligheterna till exploatering av området i fråga synnerligen ringa, särskilt med hänsyn till att den tid numera vore försutten, då tomter i Vaxholm och å Vaxön efterfrågades; vidare skulle ett överlåtande av förenämnda markområden på Vaxholms stad förorsaka stora utgifter för lagfart, tomststyckningar m. m., förlust av skatter, som nu erlades av kronan, utgifter i form av skatter till landstinget m. m. Men det syntes ändå staden vara en fördel om överlåtelsen kunde ske, särskilt med hänsyn till stadens framtida eventuella utveckling. Det gäve åtminstone staden möjligheter till att av egen kraft söka arbeta för att den för framtiden skulle kunna bestå.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställde stadsfullmäktige i Vaxholm, att staden måtte på lämpligt sätt tillföras skatteobjekt av natur att kunna stimulera handeln och arbetsmarknaden eller, om så icke läte sig göra, att staden måtte beredas lätnader i förestående utgifter för vissa arbeten, att det i kronans ägo nu befintliga markområdet, beläget mellan stadsplanegränsen i väster och Eriksö, måtte överlätas på Vaxholms stad, samt att det av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani disponerade området måtte överlätas på Vaxholms stad, därest på ifrågavarande område belägen kasern och övriga byggnader framdeles icke komme att tagas i anspråk till militär förlägningsanstalt eller för annat statligt ändamål.

Sedan arméförvaltningens fortifikations- och civila departement anmodats att yttra sig över stadsfullmäktiges i Vaxholm omförmälda framställning, avgåvo departementen utlåtande i ärendet den 18 mars 1933. Departementen hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt fortifikationsdepartementet att med Vaxholms stad upptaga förhandlingar uti de i stadens framställning berörda frågor; och ansågo departementen att i samband därmed lämpligen borde behandlas dels en uppkommen fråga om överlämnande till Vaxholms stad av befintlig behållning, 11,140 kronor 27 öre, å influtna tomtören för tomter i Vaxholm samt kronans fordringar å obetalda sådana tomtören, allt belöpande på tiden före kronans enligt propositionen nr 180/1930 genomförda marköverlåtelser till staden, dels ock en av staden i annat sammanhang gjord ansökning att få till sig upplåtet ett markområde å Vaxön för anordnande av en idrottsplats.

Genom beslut den 2 juni 1933 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsdepartementet att upptaga förhandlingar med Vaxholms stad rörande beredande av kompensation, utöver vad 1930 års riksdag i sådant avseende beslutit, för förluster i anledning av 1925 års försvarsorganisation; och skulle därvid jämväl övervägas omförmälda uti fortifikations- och civila departementens yttrande angivna frågor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 december 1933 har arméförvaltningens fortifikationsdepartement anmält resultatet av de förhandlingar, som departementet jämlikt ifrågavarande uppdrag fört med Vaxholms stad. Förhandlingarna hava lett till avslutande av ett den 5 december 1933 dagtecknat preliminärt avtal mellan fortifikationsdepartementet, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Vaxholms stad, å andra sidan. Ifrågavarande avtal torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. I samma skrivelse har fortifikationsdepartementet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, efter inhämtande i nödiga delar av riksdagens medgivande, godkänna berörda avtal.

Beträffande innehållet i avtalet jämte motiven till vissa bestämmelser däri har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* i nyssnämnda skrivelse den 6 december 1933 anfört i huvudsak följande.

Vid förhandlingarna mellan fortifikationsdepartementet och staden hade enighet vunnits, att den compensation, som i nu förevarande sammanhang borde tillerkännas staden, skäligen borde beräknas till ett värde, motsvarande ungefär de förmåner, vilka skulle hava kommit staden och dess innevånare till del, därest den av kasernkommittén i skrivelse den 27 februari 1929 föreslagna sinnesslöanstalten kommit till stånd.

Rörande beräkningen av de skatteintäkter, som skulle hava kommit staden till godo genom sinnesslöanstaltens förläggning dit, hade mellan fortifikationsdepartementets och stadens delegerade vunnits enighet, att ifrågasvarande skatteintäkter skäligen kunde beräknas till det belopp, som — efter nuvarande uttaxering av 7 kronor 70 öre — utgjorde medeltalet av kommunalskatten på begynnelselönerna för befattningshavarna vid anstalten och på deras slutlöner (respektive 15,198 kronor 3 öre och 20,116 kronor 94 öre), eller sålunda 17,657 kronor årligen. Härvidlag hade emellertid från departementets sida framhållits, att berörda uträknade skattebelopp, om det kommit staden till godo, torde hava kommit att i väsentlig utsträckning uppvägas av de ökade bördor, som de tänkta skattebetalarna genom sin inflyttning och bosättning i staden skulle hava åsamkat denna. Beloppet måste således anses för högt för att kunna utan vidare läggas till grund vid kompensationsberäkning. Häremot hade från stadens delegerades sida framhållits, att beloppet måste anses skäligt med hänsyn till att stadens förvaltning vid genomförandet av 1925 års beslut i försvarsfrågan varit organiserad för dåvarande befolkningssiffra (år 1925 4,269 personer), medan befolkningen år 1933 utgjorde allenast 2,903 personer. Utgifterna kunde icke utan vidare nedpressas i samma proportion som befolkningen minskat. Emellertid hade stadens kommunala utgiftsstat, utgifter för kyrka och skola ej medräknade, i följd av stränga besparingsåtgärder nedgått från 225,800 kronor år 1925 till 171,800 kronor år 1933, men på grund av denna beskärning hade mycket trängande behov måst åsidosättas.

Mellan kronans och stadens delegerade hade enighet rätt, att till staden borde överlåtas förefintlig behållning å guldna tomtören, 11,140 kronor 27 öre, samt kronans fordringar å dylika tomtören.

I sin framställning den 23 februari 1933 hade staden i främsta rummet yrkat, att staden måtte, på sätt kunde finnas lämpligt, tillföras skatteobjekt av sådan natur, att de kunde stimulera handeln och arbetsmarknaden. Vid förhandlingarna hade såväl kronans som stadens delegerade funnit sig underståta att giva anvisning på något dylikt skatteobjekt, varjämte från stadens sida framhållits, att gjorda undersökningar rörande härutinnan tidigare framkomna projekt närmast givit negativt resultat.

I andra rummet hade staden i berörda framställning yrkat, att staden måtte beredas lättnader i förestående utgifter för vissa arbeten. Vid förhandlingarna hade härvid från stadens delegerade framställts önskemålet, att genom kronans försorg, lämpligen såsom statligt beredskaps- eller reservarbete, måtte anläggas en hamn, avsedd för motor- och segelbåtar, i enlighet med ett av ingenjören i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kaptenen E. Svensén, upprättat förslag, vilken anläggning beräknats draga en kostnad av i runt tal 400,000 kronor. Det hade härvid framhållits, att en dylik båthamn torde äga förutsättningar att mottaga en stor del av de båtar, för vilka hittills kajplatser måst sökas närmare Stockholm. Då farvattnen i Stockholms närhet vore föga lämpade för båttrafiken och denna trafik på senare år visat

sig hinderlig för den ordinära sjöfarten å dessa farvatten, kunde det förväntas, att den föreslagna båthamnen komme att bli eftersökt såsom ankoringsplats för båtar. Detta skulle i sin tur medföra — förutom inkomster i form av direkta avgifter — såväl ökade arbetstillfällen för stadens invånare genom arbeten med båtarnas skötsel som, i all synnerhet, ökad handelsomsättning i staden, enär det vore sannolikt, att de personer, som ägde eller brukade ifrågavarande båtar, komme att i stor utsträckning göra sina uppköp för båtferderna i Vaxholms stad.

Fortifikationsdepartementet hade för sin del funnit anläggningen av en båthamn utgöra ett synnerligen lämpligt kompensationsobjekt. Då detta arbete syntes kunna utföras såsom statligt beredskaps- eller reservarbete, torde därigenom kunna vinnas jämväl syftet att lindra arbetslöshet.

Beträffande det värde, som anläggningen av båthamnen såsom statligt reservarbete för en kostnad av i runt tal 400,000 kronor borde anses motsvara såsom kompensationsobjekt, hade från stadens sida vid förhandlingarna medgivits, att anläggningen finge anses motsvara en årlig intäkt för staden av 8,000 kronor eller i det närmaste hälften av vad staden skulle hava vunnit i skatteintäkter genom sinnesslöanstalten, 17,657 kronor årligen. Fortifikationsdepartementet hade väl å ena sidan funnit uppenbart, att — med hänsyn till anläggningens föreslagna utförande såsom statligt beredskaps- eller reservarbete — kronan skäligen icke kunde göra gällande, att kompensationsvärdet för staden borde beräknas efter normal avkastning å anläggningskostnaden, vilket skulle motsvara ett kompensationsvärde av inemot 20,000 kronor om året i intäkter, men hade å andra sidan ansett, att ett kompensationsvärde av 8,000 kronor, motsvarande endast 2 procent av anläggningskostnaden, vore något för lågt. Det hade syntes departementet självklart, att varje förhandsberäkning av värdet för staden av anläggningens utförande måste bli endast approximativ. Emellertid hade departementet ansett sig böra räkna med en därigenom uppkommande årlig inkomst för staden av minst 10,000 kronor.

Ett av staden under förhandlingarna framställt yrkande, att i kompensationsen måtte ingå jämväl iordningställande genom kronans försorg av en idrottsplats å Vaxön för en beräknad kostnad av cirka 50,000 kronor hade under förhandlingarnas gång frånträtts.

Slutligen hade staden i förberörda framställning den 23 februari 1933 hemställt, att det i kronans ägo nu befintliga markområdet mellan stadsplanegränsen i väster och Eriksö måtte överlätas på Vaxholms stad, samt att det av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani nu disponerade området måtte överlätas på Vaxholms stad, därest på ifrågavarande område belägen kasern och övriga byggnader framdeles icke komme att tagas i anspråk till militär förläggning eller för annat statligt ändamål.

Vad beträffade den ifrågasatta överlåtelsen av kasernen med tillhörande område hade fortifikationsdepartementet funnit, att överlåtelse nu icke borde ifrågakomma samt att det ej heller vore lämpligt, att från kronans sida nu gäves någon utfästelse om sådan överlåtelse framdeles. Vidare hade departementet ansett, att med kasernen borde vara förenat ett område, som dels vore — såvitt nu kunde bedömas — tillräckligt för dess utnyttjande för nuvarande eller eventuellt blivande försvarsändamål, och som dels i och för sig vore för en fastighet med dylik byggnad, oavsett dess användning, ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande. Ur nu angivna synpunkter hade departementet funnit, att kronan icke borde avhända sig den södra delen av det mellan stadsplanegränsen och Eriksö belägna området å Vaxön. Däremot hade departementet ansett, att tillräckliga skäl saknades att i kronans ägo behålla den norra delen av samma område ävensom den därutanför belägna Myrholmen. Beträffande kompensationsvärdet, såvitt avsåge Vaxön, av denna

mark, hade departementet utgått från ett medelvärde av 50 öre per kvadratmeter. Vad beträffade Myrholmen, hade departementet räknat med ett värde av 500 kronor per hektar. Efter dessa beräkningsgrunder och med utgångspunkt från ett beräknat kompensationsvärde av förenämnda hamnanläggning, motsvarande 10,000 kronor om året, hade det ansetts skäligt, att till staden i ytterligare kompensation överlättes dels ett område av omkring 28 hektar, beläget å Vaxöns norra del, dels ock den därutanför belägna Myrholmen om 1.50 hektar.

Efter de ovan angivna huvudgrunderna hade det mellan fortifikationsdepartementet och staden den 5 december 1933 träffade preliminära avtalet utformats.

Vid förhandlingarna hade som nämnts enighet rått därom, att staden genom sinnesslöanstalten skulle tillgodoförts en skatteinkomst av 17,657 kronor årligen. Med utgångspunkt från att detta värde borde kompenseras av kronans nu ifrågasatta prestationer erhöles följande uppställning:

Staden förlorade genom att sinnesslöanstalten ej kommit till stånd per år 17,657 kronor i bruttoinkomst, som kunde antagas motsvara omkring 15,000 kronor netto; staden erhöles i inkomster av båthamnen omkring 10,000 kronor per år och genom överlåtelsen av mark å Vaxön till ett värde av omkring 140,000 kronor ett räntevärde per år av omkring 5,000 kronor.

Att denna beräkning varken vore eller kunde vara exakt torde framgå av det föregående, men den syntes departementet likväl giva vid handen, att den i avtalet avsedda kompensationen finge anses i det hela skäligt och rättvist avvägd.

Fortifikationsdepartementet överginge härefter till att — under hänvisning till avtalet med staden — närmare behandla sådana punkter däri, vilka syntes erfordra motivering utöver vad här ovan anförts.

§ 1. I denna paragraf hade intagits föreskrift, att det till staden överlämnade beloppet ävensom de medel, som komme att inflyta vid indrivning av till staden överlätna fordringar, skulle användas för i § 15 av förberörda avtal den 24 september och den 1 oktober 1930 omförmälda ändamål. Vid förhandlingarna hade från departementets sida ifrågasatts, att medlen skulle tillföras den i samma paragraf omförmälda fond, men då från stadens sida hävdats, att staden vore i behov av att få disponera över medlen i fråga utan att desamma fonderades, hade departementet ansett sig icke böra motsätta sig detta, under förutsättning att användningen skedde för med fonden avsedda ändamål. Sista stycket i paragrafen hade tillkommit, enär vid förhandlingarna uppgivits, att vissa tomtinnehavare i Vaxholm skulle hava gjort gällande, att de till kronan erlagt tomträttsavgälder till större belopp än som kontraktsenligt ålegat dem, och enär departementet ansett lämpligt att skydda kronan mot eventuella krav på återbetalning.

§ 2. Det hade vid förhandlingarna framkommit, att kronans äganderätt till Myrholmen icke skulle vara obestriddig och att från enskilt håll gjorts gällande bättre rätt därtill. Vid sådant förhållande hade fortifikationsdepartementet ansett, att till staden allenast borde överlätas den rätt kronan kunde äga till holmen.

§ 6 hade tillkommit i anledning av en av friherrinnan Anna Leuhusen till fortifikationsdepartementet ingiven, den 11 juni 1933 dagtecknad framställning, däri Anna Leuhusen anhållit att få inköpa det av henne arrenderade området Blynäs å Vaxön. Till stöd för framställningen hade Anna Leuhusen anført, att Blynäs innehafts av henne och hennes föräldrar sedan år 1871, att samtliga byggnader å området vore henne tillhöriga samt att vissa anläggningar därstädes vore utförda genom hennes eller hennes föräldrars försorg.

Blynäs vore för närvarande jämlikt kontrakt den 6 juli 1929 mellan chefen för östra arméfördelningen och änkefriherrinnan Hilda Amalia Leuhusens sterbhus utarrenderat till sterbhuset för tiden intill den 1 oktober 1939 mot ett årligt arrende av 300 kronor. Vid förhandlingarna hade från såväl departementets som stadens sida ansetts, att Anna Leuhusens framställning om inköp borde vinna tillmötesgående; och hade i enlighet härmed överenskommelse träffats om intagande i förevarande avtal av bestämmelse härom. Det fastställda priset, 50 öre per kvadratmeter, motsvarande det värde, som beräknats för den genom avtalet till staden överlåtna marken, och köpevillkoren i övrigt anslöte sig, enligt vad vid förhandlingarna från stadens sida uppgivits, till den, som staden tillämpade vid försäljning för bebyggelse av staden tillhörig mark.

Enligt § 8 hade staden åtagit sig viss stängsel- och vakthållningsskyldighet i syfte att förhindra obehörigt beträdande av Svea ingenjörkårs kustingenjörkompanis skjutbana, särskilt vid skjutningar därstädes.

§ 10 överensstämde med motsvarande stadgande i avtalet den 24 september och den 1 oktober 1930 mellan kronan och staden.

Det hade ansetts lämpligt, att staden förklarade sig genom avtalet hava erhållit full gottgörelse för 1925 års militära indragningar. Dylik förklaring hade intagits under § 11.

Över förevarande förslag till avtal hava yttranden avgivits av länsstyrelsen i Stockholms län, statens arbetslöshetskommission samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har till en början angivit sin uppfattning beträffande frågan, huruvida Vaxholms stad bör beredas ytterligare vederlag av staten för de förluster, genomförandet av 1925 års försvarsorganisation medfört för staden. Härutinnan har länsstyrelsen anfört:

Att Vaxholms stad vore i stort behov av kompensation för den minskning i befolkning och skatteunderlag, som vållats staden genom den med 1925 års försvarsorganisation följande starka reduceringen av militära förläggningar därstädes, och att staden finge anses äga anspråk på skäligt tillmötesgående i detta hänseende från statens sida, torde vara uppenbart. Det kunde väl också betraktas såsom officiellt erkänt genom det den 2 juni 1933 åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement lämnade uppdraget att med staden upptaga förhandlingar angående kompensation, utöver vad 1930 års uppgörelse om överlåtande av viss mark till staden m. m. finge anses innebära. Länsstyrelsen skulle under sådana förhållanden rörande denna grundläggande utgångspunkt inskränka sig till att framhålla, att länsstyrelsen nu liksom vid tidigare tillfällen, då kompensationsfrågan behandlats eller berörts, funne det opåkallat och ägnat att föranleda missförstånd, när från statlig myndighets sida särskilt betonades, att staden icke kunde åberopa någon juridisk rätt till kompensation. Ej heller de andra samhällen, vilka staten sökt i möjligaste mån hålla skadeslösa för motsvarande förluster, torde såsom regel hava kunnat åberopa någon formlig juridisk rätt för sina önskemål, men staten hade i handling erkänt vad man skulle kunna kalla en självfallen förpliktelse till allmän omvårdnad om samhällen, vilka genom statens egna åtgärder fått grundvalarna för sin ekonomi allvarligt rubbade. Vad Vaxholm anginge, hade länsstyrelsen redan i utlåtande den 16 december 1929, i anledning av kasernkommitténs då föreliggande framställning om avtal med staden, ingående påvisat, att statens månghundraåriga förmynderskap över Vaxholm, vilket bland annat undanhållit staden

fri disposition av den mark, på vilken den vore byggd, måste för staten medföra ett alldeles särskilt ansvar i förhållande till denna stad, samt att detta ansvar i den situation, som vållats av de militära indragningarna, rimligen borde kännas såsom verkligt förpliktande. Oavsett frågan om juridisk rätt måste sålunda stadens krav på kompensation ur andra avgörande samhällseliga synpunkter erkännas vara oavvisligt.

Sedan länsstyrelsen därefter framhållit såsom sin åsikt, att det vid förhandlingarna mellan fortifikationsdepartementet och Vaxholms stad träffade preliminära avtalet innebure en anmärkningsvärd reduktion av de utav staden i dess skrivelse den 23 februari 1933 framförda önskemålen i kompensationsfrågan, har länsstyrelsen riktat anmärkning ej mindre mot de utav fortifikationsdepartementet använda beräkningsgrunderna vid avvägningen av den föreslagna kompensationen, än även mot den enligt § 11 i avtalsförslaget avfordrade förklaringen från stadens sida, att denna genom tidigare vidtagna åtgärder och det föreliggande avtalets genomförande skulle erhålla full kompensation för förlusterna i anledning av de år 1925 beslutade truppförbandsindragningarna. Till motivering av dessa anmärkningar har länsstyrelsen anfört bland annat:

När fortifikationsdepartementet — mot stadens delegerades bestridande — nedräknade den uppskattade medeltalsintäkten av den tilltänkta sinnesslöanstalten från 17,657 kronor till netto 15,000 kronor, tedde sig detta närmast som ett godtyckligt tillrättaläggande av kompensationens totalbelopp, synbarligen företaget i syfte att kunna nå upp till samma belopp med de beräknade inkomsterna av båthamn och överlåten mark. Och å andra sidan hade dessa sistnämnda inkomstberäkningar av departementet pressats uppåt på ett sätt, som även det måste betecknas såsom godtyckligt. Från stadens delegerade hade »medgivits», att hamnanläggningen »finge anses motsvara» en årsinkomst av 8,000 kronor, men departementet hade utan vidare ökat denna till 10,000 kronor. Länsstyrelsen nödgades för sin del starkt ifrågasätta, om icke redan den av stadens delegerade »medgivna» beräkningen vore avgjort för hög, med hänsyn till de begränsade möjligheterna att taga ut inkomster av en sådan anläggning. Lika litet kunde länsstyrelsen finna tillräckliga grunder för departementets uppskattning av marköverlåtelsen till ett »räntevärde» av omkring 5,000 kronor — en uppskattning, för vilken ej heller åberopades något godtagande från stadens sida. Länsstyrelsen lämnade därhän, om värdesättningen av själva markområdet (140,000 kronor) kunde anses skälig; i varje fall vore, såsom staden uttryckligen betonat i sin framställning till Kungl. Maj:t den 23 februari 1933, möjligheterna till exploatering av det område staden önskat erhålla synnerligen ringa, medan områdets övertagande och iordningställande för bebyggelse måste förorsaka staden stora utgifter, och ett räntevärde av 5,000 kronor kunde överlåtelsen under sådana förhållanden åtminstone under nu överskådlig tid icke representera, såvida man, såsom fortifikationsdepartementet gjorde, likställde detta räntevärde med inkomst för staden.

Vad länsstyrelsen i denna del anfört avsåge icke att underkänna betydelsen för Vaxholms stad av den kompensation, som föreliggande avtal hade att giva. Det ville syñas, som om någon annan eller bättre kompensation för närvarande icke kunde beredas staden, och under sådana förhållanden ville länsstyrelsen givetvis oförbehållsamt tillstyrka, att staden nu erhöle den ersättning, som avtalet i huvudsak likväl skulle innebära. Ett tillgodo-seende utan kostnad för staden av dess behov av moderna hamnanordningar

för motorbåtar och segelbåtar skulle otvivelaktigt vara av verklig nytta för Vaxholm såsom sommarort, även om de direkta inkomsterna svårigen kunde förväntas uppgå till 8,000 kronor, än mindre till 10,000 kronor. Och den i avtalet ingående marköverlåtelsen tillförde givetvis staden en avsevärd tillgång, låt vara att denna tillgång ur direkt inkomstsynpunkt knappast representerade mera än ett möjligt, men mycket ovisst och på lång sikt ställt framtidsvärde.

Däremot förmenade sig länsstyrelsen hava förebragt synnerligen vägande skäl för ett yrkande, att den föreslagna § 11 i avtalet *icke* borde bibehållas, åtminstone icke i föreliggande avfattning. Det kunde icke vara rättmätigt, att staden nödgades avgiva en förklaring, att den med detta avtal erhållit full kompensation för sina förluster genom de militära indragningarna, när en sådan förklaring uppenbart skulle strida mot avtalets faktiska innebörd. Helst skulle länsstyrelsen vilja förordna, att paragrafen finge helt utgå. Skulle det emellertid anses önskvärt att intaga något medgivande från stadens sida om att den icke hade några ytterligare anspråk att framställa, så borde efter länsstyrelsens mening detta medgivande begränsas till en deklaration, att staden erhållit den kompensation, som från statens sida kunnat under förhandenvarande förhållanden åvägbringas.

Statens arbetslöshetskommission har ingått på ett bedömande av spörsmålet, huruvida den i avtalsförslaget omförmälda båthamnen — betingande en kostnad av i runt tal 400,000 kronor — vore lämplig att komma till utförande såsom statligt reservarbete. I detta hänseende har kommissionen anfört:

På grund av arbetets natur torde det endast komma att medgiva sysselsättning åt ett 60-tal för egentligt grovarbete kvalificerade arbetslösa, vilket måste anses vara en jämförelsevis ringa arbetsstyrka i förhållande till arbetets kostnader. Effekten ur arbetslöshetspolitisk synpunkt syntes följaktligen icke svara mot de beräknade ekonomiska uppoffringarna. Enligt kommissionens uppfattning kunde också sättas i fråga, om det avsedda arbetet fyllde de krav på ekonomiskt berättigande, som ett med arbetslöshetsmedel finansierat företag hittills ansetts böra tillgodose. Kommissionen ansåge sig för sin del icke kunna förordna, att arbetet utfördes såsom statligt reservarbete.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har underkastat det av kaptenen E. Svensén utarbetade, under § 9 i det preliminära avtalet berörda förslaget angående anläggande av en båthamn vid den s. k. Askudden en närmare granskning. Rörande resultatet härav ävensom av vissa utav styrelsen verkställda ytterligare undersökningar i frågan har styrelsen anfört:

Det av kaptenen Svensén utarbetade förslaget kunde ej — oavsett den anmärkningsvärt höga kostnaden — i föreliggande skick förordas till utförande. Av styrelsen utförda bottenundersökningar hade nämligen givits vid handen, att djupet till fast botten i det föreslagna pirläget vore allt för stort, för att en pir där skulle för rimlig kostnad kunna utbyggas till den avsedda längden av 270 meter. Dessutom vore plananordningen särdeles obekväm med endast en landförbindelse för denna långa pir.

Styrelsen hade undersökt möjligheten att, för undvikande av de större vattendjupen, anordna lämpligt belägna bryggor även i den s. k. Västerhamnen. Detta hade ock visat sig kunna ske. Det inom styrelsen utarbetade förslaget till hamnanläggning innebure i jämförelse med Svenséns förslag följande.

Den av Svensén ifrågasatta 270 meter långa piren hade givits en fri längd av endast 106 meter, men plananordningen vid Askudden hade i övrigt bibehållits. I Västerhamnen föresloges en yttre brygga, samtidigt tjänstgörande såsom vågbrytare, samt en brygga mellan därvarande badhus och land. Denna sistnämnda brygga jämte motsvarande vid Askudden — dessa bryggor kunde endast angöras från en sida — hade givits en bredd av 3 meter. De båda yttre bryggorna, med anörmöjligheter å båda sidor, hade upptagits till 4 meters bredd. Utmed land i Askuddshamnen hade anordnats kaj med samma fria längd som enligt Svenséns förslag. Enligt styrelsens förslag uppginge den totala kajlängden till 580 meter, varav 383 meter skyddad och 197 meter oskyddad kaj. Det av Svensén utarbetade förslaget omfattade visserligen större kajlängd, 637 meter, men vore i stället den skyddade sträckan — 367 meter — något kortare. Om härjämte hänsyn toges till att den östra piren lämnade skydd för den befintliga kajen utmed södra strandgatan, vilken således kunde bättre utnyttjas, så syntes de båda förslagen kunna anses ungefär jämställda med avseende å nyttig kajlängd. Plananordningen i det av styrelsen framlagda förslaget måste emellertid obetingat anses vara bekvämare för trafikanterna, varjämte kostnaderna hade kunnat nedbringas till ett belopp — 190,000 kronor — som stode i mera rimlig proportion till den betydelse, som hamnanläggningen kunde tänkas få.

Av nyssnämnda kostnadsbelopp fördelade sig 107,000 kronor på hamnen vid Askudden och 83,000 kronor på Västerhamnen.

Skulle den nu ifrågasatta hamnanläggningen komma till utförande, syntes detta lämpligen böra ske såsom statligt beredskapsarbete.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, föreslog kasernkommittén, att Vaxholms stad skulle för de förluster, staden lidit genom 1925 års försvarsbeslut, beredas vederlag dels därigenom att kronan på staden överläte viss tomtmark m. m., dels ock på det sätt att det för Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani avsedda kasernetablissemangt å Vaxön skulle tagas i anspråk för en statlig sinnesslöanstalt. Kommitténs förslag om marköverlåtelse har år 1930 vunnit statsmakternas godkännande. Förslaget om förläggande till Vaxholm av en statlig sinnesslöanstalt har däremot förfallit. Starka billighetsskäl synas tala för att staden — utöver vad redan skett — erhåller ytterligare vederlag för nyssnämnda förluster. Förut omförmälda mellan arméförvaltningens fortifikationsdepartement å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Vaxholms stad, å andra sidan, upprättade preliminära avtal innefattar förslag till slutlig uppgörelse i kompensationsfrågan.

Enligt § 1 i nämnda avtalsförslag skall kronan till staden överlämna förefintlig behållning, 11,140 kronor 27 öre, av influtna tomtavgifter, belöpande å tiden före den 1 oktober 1930 och avseende den tomtmark i Vaxholm, vilken genom 1930 års avtal mellan kronan och staden nämnda 1 oktober övergått i stadens ägo, ävensom å staden överlåta de fordringsrätter å sådana tomtavgifter, som kronan må äga. Häremot synes ej vara något att erinra. Ifrågavarande medel förutsättas skola av staden användas för utgifter motsvarande dem, vartill medlen i kronans hand — under den tid kronan var ägare till marken inom stadens planlagda område — varit avsedda, nämligen till bestridande av kostnader för anläggning och underhåll av gator i staden m. m.

Under § 2 avhandlas ifrågasatt marköverlåtelse å Vaxholms stad. Här

Departements-
chefen.

förutsättes, att kronan skall utan ersättning till staden överlämna dels den norra delen, innehållande i areal cirka 28 hektar, av det område å Vaxön, som gränsar i öster till Vaxholms stadsplanegräns och i väster till Eriksö egen- dom, dels ock — med den rätt kronan därtill må äga — den s. k. Myr- holmen, innehållande cirka 1.50 hektar. Å den återstående södra delen av nyssnämnda område å Vaxön, vilken del avses skola kvarbliva i kronans ägo, är, såsom tidigare anförts, det utav Svea ingenjörkårs kustingenjörkompani disponerade kasernetablissemangt beläget. Några olägenheter ur övnings- synpunkt hava icke ansetts vara förbundna med den föreslagna marköver- låtelsen å Vaxön. Vid sådant förhållande har jag intet emot, att avtalsför- slaget i förevarande del genomföres. Förslaget om överlåtelse å staden av kronans rätt till Myrholmen kan jag även biträda.

Den tredje huvudpunkten i avtalsförslaget avser, att vid Askudden i Vaxholm skall på statens bekostnad anläggas en hamn för motor- och segel- båtar. Med hänsyn till den stora betydelse, staden tillmäter åstadkom- mandet av tillfredsställande anöringsmöjligheter för dylika båtar, anser jag, att kronan i nu förevarande sammanhang bör på sätt, som befinnes ändamålsenligt och ur kostnadssynpunkt ter sig försvarligt, tillmötesgå stadens önskan i detta avseende.

På grund av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt yttrande anført rörande de tekniska förutsättningarna för ett genomförande av det av kap- tenen Svensén uppgjorda förslaget till hamnanläggning vid Askudden, torde detta förslag icke kunna ifrågakomma till utförande. Detsamma skulle för övrigt draga alltför höga kostnader.

Annorlunda förhåller det sig med det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda förslaget. Beträffande sättet för hamnanläggningens anordnande, synes det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det ej skulle innebära en ändamålsenligare lösning, om man gjorde de enligt styrelsens förslag av- sedda anordningarna vid Askudden mindre omfattande och i stället utbyggde den av styrelsen planerade anläggningen i Västerhamnen så, att bättre skydd därstädes erhöles för östliga vindar. Skäl synas föreligga att, innan avgörande i saken träffas, genom ytterligare utredning undersöka, på vilket sätt man lämpligast bör realisera hamnbyggnadsplanen. Resultatet av utredningen bör givetvis underställas Kungl. Maj:ts prövning. Huru än anläggningen i detalj kan komma att utföras, torde den totala kostnaden under inga förhållanden böra överstiga det belopp, 190,000 kronor, som av väg- och vattenbyggnads- styrelsen beräknats erforderligt för realiserande av det av styrelsen fram- lagda förslaget. Arbetet lär lämpligen kunna utföras såsom statligt bered- skapsarbete under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning.

Jag finner mig sålunda böra föreslå, att slutlig uppgörelse mellan kronan och Vaxholms stad i kompensationsfrågan kommer till stånd enligt de av mig här ovan angivna grunderna. Enligt vad jag förvissat mig om, kommer den sålunda av mig förordade slutuppgörelsen under förhandenvarande om- ständigheter att i stort sett tillfredsställa stadens önskemål.

De närmare villkoren för den avsedda marköverlåtelsen — vilka synas

kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med föreskrifterna härutinnan i det upprättade preliminära avtalet — ävensom bestämmelserna i övrigt till reglerande av detaljer i uppgörelsen torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att — i överensstämmelse med de grunder, som av mig i det föregående angivits, och på de villkor i övrigt, som må bestämmas av Kungl. Maj:t — träffa avtal med Vaxholms stad angående beredande av ytterligare kompensation till staden i anledning av 1925 års försvarsbeslut.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Broberg.

Bil. A.

Avtal.

Mellan Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Vaxholms stad, å andra sidan, är följande avtal träffat.

A v d. A.

Angående överlämnande till staden av vissa tillgångar.

§ 1.

Kronan överlämnar till staden ett belopp av 11,140 kronor 27 öre, utgörande influtna tomtavgifter, belöpande å tiden före den 1 oktober 1930 och avseende tomter i Vaxholm, vilka genom avtal mellan kronan och staden den 24 september och den 1 oktober 1930 överlåtits till staden.

Kronan överläter vidare till staden de fordringsrätter, kronan må äga å tomtören och tomtträtsavgifter, belöpande å förenämnda tid och avseende sådana tomter, som ovan nämnts. Nämda sådana fordringsrätter angivas i vid detta avtal fogad förteckning (bilaga 1). Kronan svarar icke för fordringarnas säkerhet.

Det sålunda överlämnade beloppet och de medel, som kunna komma att inflyta vid indrivning av de överlåtna fordringarna, skola användas för i 15 § av förberörda avtal den 24 september och den 1 oktober 1930 omförmälda ändamål.

Nu kan så hända, att någon säger sig för tomt, som förut nämnts, hava erlagt för mycket i tomtören eller tomtträtsavgifter, avseende tid före den 1 oktober 1930, och kräver beloppets återbäring, svare då staden ensam därför, och äge till ersättnings gäldande använda ovan nämnda tillgångar.

A v d. B.

Angående överlåtande till staden av visst markområde m. m.

§ 2.

Kronan överläter till Vaxholms stad följande mark

1:o) den del av Vaxön, som å här närslutna av distriktslantmätaren C. A. Virde år 1933 upprättade karta (bilaga 2) är betecknad med ägofigur nr 1 och som i areal innehåller cirka 28 hektar.

2:o) med den rätt, kronan må äga, den utanför här ovan under 1:o) nämnda område belägna Myrholmen (Mörholmen), jämväl kallad Norrholmen, å ovan nämnda karta betecknad med ägofigur nr 2 och i areal innehållande cirka 1.50 hektar.

Med marken följer jämväl den rätt kronan må äga till vattenområde såväl utanför områdenas stränder som utanför stranden till Vaxholms stads sopstation, allt till den omfattning, som må följa av 12 kap. 4 § jordabalken, samt allt fiske å detta vattenområde.

Rätt till fiske i det sålunda överlåtna vattenområdet må dock icke av staden upplåtas, utan skall denna rätt tillkomma samtliga innevånare i staden samt personalen vid de till orten förlagda truppförband och annan därstädes bosatt militär personal.

§ 3.

Staden äger tillträda området den 1 oktober 1934.

§ 4.

Kronan samt framtida ägare av i kronans ägo kvarblivande mark å Vaxön ävensom nuvarande och blivande ägare av hemmanet Eriksö förbehålles rätt till utfartsväg över det överlåtna området mellan Eriksö och Vaxholms stadsplanelagda område.

Kronan förbehålles vidare ej mindre rätt till nödiga utfartsvägar till nyssnämnda väg Eriksö—Vaxholms stadsplanelagda område än även rätt att begagna stadens nuvarande och blivande utfartsvägar till Vaxöns norra strand jämte lastageplatser därstädes.

Kronan skall vara berättigad att över det överlåtna området draga elektriska ledningar (luft- eller jordledningar) ävensom ledningar för gas, vatten och avlopp.

Om staden till annan överlåter eller upplåter någon del av området, vare staden pliktig på lämpligt sätt trygga beståndet av ovannämnda servitutsrättigheter.

§ 5.

Vid överlåtelsen gällande arrende- och andra avtal rörande området skola respekteras av staden.

Staden övertager efter tillträdesdagen alla skyldigheter, som enligt sådana avtal åligga kronan såsom markägare.

Staden svarar för skatter och onera, avseende det överlåtna området, såvitt de belöpa å tid efter tillträdesdagen.

Staden skall bestrida alla kostnader, som kunna uppkomma för att erhålla avstyckning av och lagfart å området.

§ 6.

Lägenheten Blynäs, utgörande den del av ägolotten litt. S, som å kartan (bilaga 2) är särskilt utmärkt och som omfattar en areal av cirka 3,80 hektar, skall staden vara pliktig att försälja till änkefriherrinnan Hilda Amalia Leuhusens sterbhus eller dess rättsinnehavare under förutsättning, att vederbörande köpare skriftligen före den 1 oktober 1939 — intill vilken dag huvuddelen av Blynäs är till sterbhuset utarrenderad — hos staden gör framställning om inköp.

Vid dylik försäljning skall gälla såsom villkor:

att köpeskillingen icke må överstiga 50 öre för kvadratmeter, samt att, om köparen så önskar, åt denne skall medgivas rätt att amortera köpeskillingen under minst 15 år med lika stora årliga amorteringar, och att därvid å ogulden del av köpeskillingen icke må uttagas högre ränta än efter fyra procent om året.

§ 7.

Å det genom detta avtal till Vaxholms stad överlåtna området må kronan tills vidare och i den mån det kan ske utan men för bebyggelse å området och utan skada å växande gröda bedriva militära övningar.

§ 8.

Uti gränsen mellan det överlåtna området och den i kronans ägo kvarblivande mark söder därom skall staden, å den sträcka, som å kartan (bilaga 2) utmärkts med grön färg och bokstäverna A—B, uppföra och underhålla stängsel, som av fortifikationsdepartementet godkännes, ävensom låta uppsätta anslagstavlor till antal och beskaffenhet, som av departementet bestämmes.

Vid idrottsövningar eller andra tillfällen, då folksamling uppstår i när-

heten av gränsen mellan kronans och stadens områden, skall staden härjämte vara pliktig att invid sagda gräns bestrida sådan vakthållning, att obehöriga ej inkomma å kronans mark. Närmare överenskommelse härom träffas vid behov mellan staden och kronans vederbörande myndighet.

Avd. C.

Angående anläggning av en båthamn.

§ 9.

Kronan förbinder sig att låta såsom s. k. statligt reservarbete eller beredskapsarbete anlägga en båthamn invid Askudden i huvudsaklig överensstämmelse med här närslutna, av E. Svensén upprättade förslag (bilaga 3). Staden — som härför skall tillhandahålla erforderliga mark- och vattenområden — åligger dessutom att i den mån så påfordras bidra till arbetet med sådana prestationer, som sedvanligen pläga åläggas dem, för vilka sådana arbeten utföras, såsom upplagsplatser, sten-, grus- och jordtäkter, inkvartering av arbetare m. m., så ock att svara för alla krav från tredje man om ersättning för skada och intrång.

Om så erfordras träffas härom särskilt avtal mellan kronan och staden.

Avd. D.

Gemensamma bestämmelser.

§ 10.

Underlåter staden att uppfylla i detta avtal gjord utfästelse äger kronan påfordra återgång av avtalet i den omfattning, vartill den förelupna uraktlåtenheten må anses föranleda.

§ 11.

Staden förklarar, att genom tidigare vidtagna åtgärder och detta avtals genomförande staden erhållit full kompensation för förlusten genom den år 1925 beslutade militärindragningen.

§ 12.

Detta avtal är giltigt allenast såvitt detsamma blivit av Kungl. Maj:t godkänt före 1 juli 1934.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och växlade.

Stockholm den 5 december 1933.

Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement

OVE SYLVAN.

L. NORRMAN.

/ A. Norrman.

För Vaxholms stad:

KARL MARTIN.

C. HASSELGREN.

CARL FRÖLIN.

D. K. EDLUND.